

תוכן עניינים

מבוא- עמ' 3

1. סקירת ספרות- עמ' 4

1.1 אימהות בשיח הפמיניסטי- עמ' 4

1.2 אימהות בספרות- עמ' 8

1.3 זוגיות בשיח הפמיניסטי- עמ' 9

1.4 זוגיות בספרות- עמ' 11

2. אימהות וזוגיות ברומן 'תאונות'- עמ' 12

3. אימהות וזוגיות ברומן 'עדן'- עמ' 20

דיון ומסקנות- עמ' 25

רשימת מקורות- עמ' 27

מבוא

עבודה זו מבקשת לנתח את ייצוגן של האימהות והזוגיות ברומנים של הסופרת יעל הדיה.

בחרתי בנושא זה בגלל שבאופן אישי אני מאוד אהבתי את הספרים של יעל הדיה, את האמתיות שבהם, והעיסוק בחיי יום-יום ובגלל שלדעתי דווקא בגלל שהספרים האלה רוצים להציג מציאות "אמתית", מציאות ישראלית של דמויות ריאליסטיות אז יהיה מעניין לבחון באמצעות תיאוריות פמיניסטיות וקריאה ביקורתית את האופן בו הרומנים שלה מציגים את המקום של האישה בתוך מערכת היחסים הזוגית ובתוך האימהות-ומה מקום הגבר בכך? כלומר, לנסות ולבצע קריאה מגדרית של הרומנים שלה ולהבין איך היא מציגה את עולמה ותפקידה של האישה.

הרומנים אשר ינותחו בעבודה זו הינם: "תאונות" (2001) ו"עדן" (2005) של יעל הדיה-שני רומנים שעוסקים בדמויות יום-יומיות ובהן דמויות של נשים במערכות יחסים שונות, וכן נשים שמתעסקות עם נושא האימהות-ההתמודדות אתו או הכמיהה אליו. הנושאים שאני מבקשת לחקור הם ייצוג הזוגיות והאימהות מתוך פרספקטיבה וביקורת מגדרית.

1. סקירת ספרות

1.1 אימהות בשיח הפמיניסטי

מושג האימהות הוא אחד המושגים השנויים ביותר במחלוקת בשיח החברתי-פוליטי. התפיסה המסורתית מתבססת בהגדרתה על הצו הביולוגי שלפיו אישה היא בעלת אינסטינקטים טבעיים לשמש אם, ולכן באופן טבעי עליה לקבל על עצמה את תפקיד ההורה שהוא המטפל הראשי או הבלעדי. השיח הפמיניסטי העלה תפיסה חדשה ולפיה אימהות היא יכולת נרכשת המתפתחת תוך גידול הילדים, והיא מוגדרת באמצעות גורמים חברתיים וסביבתיים. תפיסה זו תרמה גם לשחרור המיזוג בין צורכי הילד והאם, אשר נתפס עד אז כמובן מאליו. האידאולוגיה העוסקת באם היא עתירת סתירות ומציגה את דמותה של האם כמורכבת מניגודים חדים. האם מוצגת מצד אחד כנותנת חיים, מקריבה וסלחנית, אך מהצד השני כחונקת, שתלטנית והרסנית; ככל-יכולה האחראית לגורל ילדיה והאנושות וכחסרת אונים אל מול תכתיבי החברה, הגברים והטבע (פרידמן, 2007).

על פי ענת פלגי-הקר, מתגלה תופעת האם והאימהות, אחד המוקדים התאורטיים המרכזיים בתפיסה הפסיכואנליטית, שנדמית לנו טבעית ופשוטה להגדרה כתופעה מורכבת, פרדוקסלית ובעייתית להמשגה (פלגי-הקר, 2005). באמצעות קריאה מחודשת של תאוריות פסיכואנליטיות שנהגו במרוצת ההיסטוריה עומדת פלגי-הקר על הבעייתיות שבהמשגת האם כסובייקט וכן על הפער הקיים בין מרכזיות דמותה של האם כאובייקט להיעדרותה כסובייקט. אותן תאוריות פסיכואנליטיות המנסות לעמוד על משמעות האימהות עבור האם, נוטות לציית למוסכמה של דיבור על האם מנקודת מבטם של ילדיה, עניין הנובע לטענתה מתוך קושי פסיכולוגי להכיר ב"חוב לאם", אשר אין באפשרותם של הילדים להשיבו, דבר המפעיל מנגנוני הגנה המביאים בסופו של דבר למחיקתה של האם ולהפיכתה ל"אי-מהות" (פלגי-הקר, 2005).

מעמדה של האישה כיוולדת נתפש כעובדה המכרעת ביותר בחייה, כותבת אדריאן ריץ' בספרה "ילוד אישה" (2002). זהותה של האישה מוגדרת בשם כישורי הפריור שלה, ובשונה מהגבר, המשימות ה"אמיתיות" של הנשיות הבורגנית מסתכמות בנישואין ובלידה. נשים מצוות שלא לחרוג מהאימהות. ריץ' (שם) טוענת כי הפוטנציאל הגופני לאימהות מבוסס על שתי תפישות דיכוטומיות- האחת היא שגוף האישה אינו טהור, הוא מושחת, מקום של הפרשות, דימום והאחרת היא שהאישה היא מיטיבה, קדושה, טהורה, א-מינית

ומטפחת. מתוך הפוטנציאל בין השניים נתפשת האישה כך באופן בינארי- כטובה או כרעה, כפורה או כעקרה, כטהורה או טמאה, כאימהית או מינית.